

І. А. Ажаман,

к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами,
Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса

РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПРОМИСЛОВОГО ТА ЦИВІЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

I. Azhaman,

PhD, Associate Professor, Department of Management and Management by Projects,
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

THE DEVELOPMENT OF THE INSTITUTIONAL INFRASTRUCTURE OF INDUSTRIAL AND CIVIL
BUILDING IN RURAL AREAS

У статті визначено основні проблеми та обґрунтовано необхідність розвитку інституційної інфраструктури промислового і цивільного будівництва в сільській місцевості. Запропоновано основні етапи процесу розвитку інституційної інфраструктури — аналіз сучасного стану інституційного забезпечення розвитку будівництва, визначення цілей, шляхів і механізмів удосконалення існуючої інституційної інфраструктури, реалізація заходів та контроль.

Одним із шляхів розвитку інституційної інфраструктури запропоновано створення Агентств з розвитку промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості регіону (АРБС), які входитимуть до системи спеціальних інститутів. Для АРБС визначено мету, завдання, умови та принципи ефективної діяльності. Створення таких агентств дозволить у найбільшій мірі задовольнити потреби сільських громад та сільських господарюючих суб'єктів регіону (території) щодо пріоритетних напрямів і тенденцій розвитку будівництва.

The paper identifies the key issues and the necessity of institutional infrastructure of industrial and civil building in rural areas. The main stages of development of institutional infrastructure proposed. These include the following — an analysis of the current state of institutional support for the construction, setting goals, pathways and mechanisms for improving the existing institutional infrastructure, the implementation of measures and controls.

One of the ways to develop the institutional infrastructure prompted the creation of the Agency for development of industrial and civil building in rural areas of the region (ARBS), which will include the system of special institutions. For ARBS defined goal, objectives, conditions and principles of effective action. The creation of such agencies will allow the greatest extent meet the needs of rural communities and rural economic actors in the region (territory) in relation to the priorities and trends in building.

Ключові слова: інституційна інфраструктура, інститути, розвиток, будівництво, сільська місцевість, процес, агентства розвитку будівництва, завдання, принципи.

Key words: institutional infrastructure, institutions, development, construction (building), rural areas, process, agency of building, objectives, principles.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Актуальність дослідження розвитку інституційно-го забезпечення промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості пов'язана з тим, що існуюча система базових і спеціальних інститутів та інституцій не здатна в повній мірі вирішувати питання щодо стратегічного розвитку будівництва на селі в певних регіонах враховуючи їх особливості та досягнуті результати з вирішення вказаного питання. В зв'язку з цим існує об'єктивна необхідність розвитку існуючої інституційної інфраструктури та створення мережі місцевих спеціальних організацій, які сприятимуть будівництву та будуть націлені на поліпшення умов життя, підви-

щення добробуту селян, ефективності виробничо-господарської діяльності господарюючих суб'єктів та інвестиційної привабливості сільської місцевості в цілому.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання удосконалення інституційної інфраструктури та створення нових інституційних механізмів розвитку регіонів вивчали М. Лендьял, І. Студенніков, В. Ткаченко, О. Гордєєв, В.І Кифяк, І.Г. Костирко, С.В. Тимофіїв [1—5]. Проте, підкреслюючи вагомість таких досліджень та значення отриманих науковцями результатів, необхідно звернути увагу на відсутність теоретич-

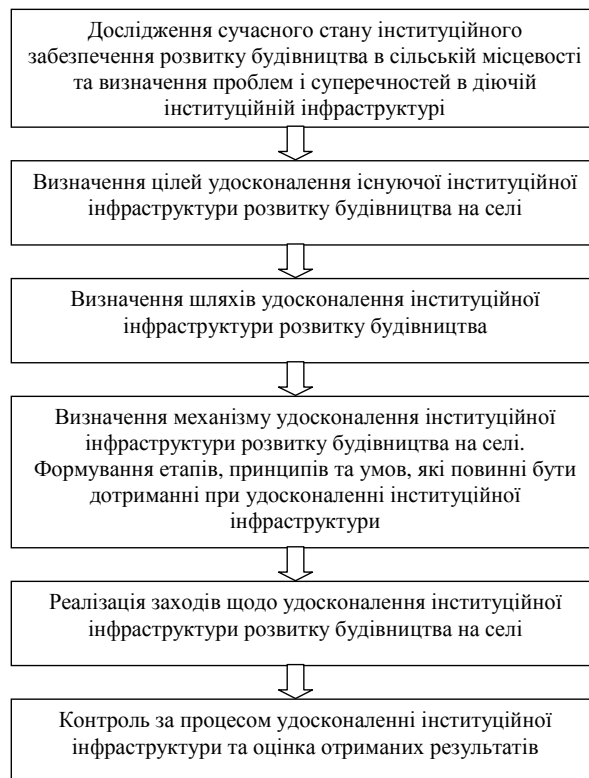


Рис. 1. Процес розвитку інституційної інфраструктури промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості

них розробок та практичних пропозицій щодо вирішення питань розвитку будівництва в сільській місцевості. Відповідно до вказаного, в роботі буде приділена увага пошуку шляхів розвитку інституційної інфраструктури будівництва в сільській місцевості.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою досліджень є визначення напрямків підвищення дієвості інституційної інфраструктури розвитку промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості шляхом удосконалення системи спеціальних інститутів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток інституційної інфраструктури будівництва в сільській місцевості необхідно проводити з врахуванням діючої законодавчо-нормативної бази. Так, одним з основних документів, який визначив необхідність пріоритетного розвитку села, є Закон України "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві", прийнятий в 1990 році. В ньому, серед іншого, визначено такі заходи щодо розвитку села [6]:

- зміна державної інвестиційної політики, зокрема спрямування інвестицій на першочергове створення матеріально-технічної бази, розбудову переробної промисловості, будівельної індустрії для агропромислового комплексу з метою поліпшення його соціально-економічного становища і наукового забезпечення та соціальних умов життєдіяльності трудових колективів;

- формування належної соціальної інфраструктури села;

- створення соціально-економічних умов для природного приросту сільського населення, всебічного розвитку сім'ї;

- створення рівних можливостей для всіх громадян, які проживають і постійно працюють у сільській місцевості, в задоволенні соціальних, культурно-освітніх і побутових потреб.

Враховуючи основні напрями і пріоритети розвитку села, удосконалення інституційної інфраструктури

пропонується проводити в наступній послідовності (рис. 1).

Перший етап розвитку інституційної інфраструктури будівництва на селі передбачає проведення досліджень з метою визначення наявних базових (основних) та спеціальних інститутів, а також формальних та неформальних інституцій, які впливають на напрями та тенденції розвитку будівництва в сільській місцевості в Україні. При такому аналізі доцільно встановити силу та напрям впливу (сприяння або стримування розвитку) кожного з інститутів. Вагомим є визначення взаємоузгодженості діяльності інститутів як по вертикалі (макро-, мезо-, локальний та мікрорівні), так і по горизонталі (між міністерствами, відомствами та інше). В результаті аналізу визначаються основні питання, які потребують нагального вирішення для забезпечення ефективного та стабільного розвитку промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості.

Другий етап передбачає встановлення системи стратегічних цілей, на вирішення яких буде направлена удосконалена інституційна інфраструктура розвитку будівництва в сільській місцевості. Такі цілі мають бути узгоджені з загальною стратегією розвитку сільських територій та політикою розвитку аграрного сектору економіки. Після визначення стратегії розвитку будівництва в сільській місцевості по країні необхідно розробляти цілі для рівнів, до місцевого включно (за принципом побудови "Дерева цілей"), що дозволить у найповнішій мірі врахувати потреби конкретних сільських громад та господарюючих суб'єктів, враховуючи особливості останніх. Визначення цілей доцільно проводити з врахуванням інноваційних досягнень в галузі будівництва, сільського господарства та інших суміжних сферах.

Інституційна інфраструктура повинна сприяти збалансованому розвитку будівництва в сільській місцевості — як житлового будівництва, соціально-культурної сфери, промислового будівництва, так і інженерно-технічних комунікацій (дорожнього, водного господарства, зв'язку та інше).

Третій етап передбачає визначення шляхів розвитку інституційної інфраструктури будівництва.

Враховуючи неузгодженість в діях базових інститутів, а також відсутність повноцінної діючої системи спеціальних інститутів, які будуть направлені на вирішення проблем щодо будівництва на селі певного регіону, нами пропонується формування мережі регіональних спеціалізованих установ з розвитку будівництва в сільській місцевості. Останні пропонується створювати в вигляді агентств з розвитку промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості регіону (АРБС).

АРБС являтимуться різновидом Агентств регіонального розвитку, які формувалися починаючи з 2001—2003 років відповідно до розпорядження Кабінету міністрів України "Заходи щодо реалізації Концепції державної регіональної політики" від 13 вересня 2001 року № 437-р [7].

У вказаній "Концепції державної регіональної політики" зазначено, що "... головною метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, підвищення рівня життя населення, забезпечення додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі підвищення ефективності використання потенціалу регіонів...". Досягнення такої мети бачиться, окрім інших шляхів, через створення регіональних агентств розвитку [7].

Під АРБС нами розуміється будь-яка організація, яка є добровільним об'єднанням представників сільських громад, господарюючих суб'єктів сільської місцевості, інших осіб, які зацікавлені в розвитку промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості певного регіону, а також представників державних органів влади та місцевого самоврядування з метою сприяння будівництву на селі для підвищення соціально-економічного рівня розвитку сільської території, формування її позитивного іміджу та інвестиційної привабливості.

Основним завданням пропонованих АРБС є сприяння розвитку будівництва об'єктів промислового та цивільного призначення в сільській місцевості для забезпечення росту рівня добробуту сільських мешканців, ефективності виробничо-господарської діяльності сільських господарюючих суб'єктів, підвищення привабливості сільських територій та формування їх позитивного іміджу. Таке завдання є важливим як в рамках певних регіонів (областей), так і країни в цілому, бо сільські території займають дві третини загальної площі країни та впливають на рівень її соціально-економічного розвитку.

Також АРБС будуть виконувати такі завдання:

- оцінка природного, економічного, фінансового, інвестиційного середовища, інфраструктури сільської місцевості з метою визначення стратегічних пріоритетних напрямів будівництва;
- сприяння впровадженню інноваційних технологій, техніки, матеріалів в процес будівництва на селі та в сільській місцевості в цілому;
- сприяння удосконаленню інституційного забезпечення розвитку будівництва та механізму державної підтримки щодо реалізації проектів будівництва на селі;
- координація діяльності членів АРБС та інших зацікавлених осіб в розвитку промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості;
- розробка, впровадження та контроль за дотриманням корпоративних стандартів діяльності членів АРБС;
- інформаційне забезпечення членів АРБС і інших зацікавлених осіб інформацією в галузі розвитку будівництва на селі;
- сприяння залученню та накопиченню необхідних ресурсів для здійснення проектів будівництва на селі в регіоні.

Зважаючи на вагомість вирішення завдання щодо розвитку сільських територій, формування АРБС повинно проходити за умов безпосередньої участі і співпраці з місцевими та державними органами влади і самоврядування.

АРБС пропонується створювати в формі неприбуткових організацій у вигляді громадських організацій, бізнес-центрів, науково-технічних парків та інших об'єднань громадян і представників юридичних осіб. Учасниками АРБС можуть бути представники сільських громад, господарюючих суб'єктів та їх об'єднань, інші зацікавлені в розвитку сільських територій особи. В їх склад доцільно включати представників державної влади та місцевих органів самоврядування, що дозволить забезпечити взаємозв'язок між такими органами та зацікавленими в розвитку будівництва на селі особами. Це сприятиме удосконаленню інституційного забезпечення, визначенню пріоритетних напрямів будівництва, використанню цільових коштів державного та місцевого бюджетів на реалізацію проектів зі зведення споруд, в яких є найбільша потреба в певній місцевості.

Метою створення АРБС є забезпечення умов щодо впровадження сучасних інноваційних технологій в галузі будівництва, що впливатиме на інвестиційну привабливість сільської місцевості як для проживання, так і ведення бізнесу, зокрема сільськогосподарського виробництва. Також, до основних цілей АРБС пропонується віднести навчальну та інформаційно-консультаційну, сутність яких полягатиме в наданні інформації, консультацій, а також проведенні семінарів, лекцій, бізнес-тренінгів щодо наявних інноваційних техніки, технологій, матеріалів, порядку їх використання в процесі будівництва об'єктів промислового та цивільного призначення на селі. Тому до складу АРБС доцільно залучати представників наукових установ, інститутів, навчальних закладів, які можуть надавати такі послуги зацікавленим особам у результаті такої діяльності буде відбутися впровадження теоретичних напрацювань в практику.

Пропонується, що АРБС виконуватиме акумулятивну функцію з накопичення, розподілення коштів на проекти будівництва в сільській місцевості певного регіону, які визнані його членами як пріоритетні.

Важливою є представницька функція АРБС, яка передбачає виконання посередницької діяльності щодо доведення потреб та нагальних питань з будівництва, які потребують першочергового вирішення від представників сільської місцевості до представників державних і місцевих органів. Також важливим є налагодження зворотного зв'язку та інформаційне забезпечення представників сільської місцевості щодо можливостей розвитку будівництва, які визначаються певними програмами та проектами державних органів влади та місцевого самоврядування.

Ефективність роботи пропонованих АРБС забезпечується дотриманням наступних умов:

- висока кваліфікація спеціалістів, які входять до складу таких агенцій;
- налагодженість та дієвість системи взаємозв'язків з органами влади та самоврядування, їх підтримка;
- стратегічна орієнтованість діяльності АРБС на створення довгострокової привабливості сільської місцевості для проживання та ведення бізнесу;
- високий рівень інформаційного забезпечення, оперативність та повнота інформації, якою володіє АРБС;
- можливість накопичувати та використовувати фінансові ресурси для реалізації проектів з будівництва на селі;
- довіра з боку сільських громад, суб'єктів господарювання, інших зацікавлених осіб в розвитку будівництва на селі; високий ступінь відповідальності за прийняття рішень та їх реалізацію; авторитетність та здатність виконувати представницьку функцію і відстоювати інтереси учасників АРБС.

Основними принципами діяльності АРБС є наступні:

- вільний вхід (вихід) до складу членів;
- добровільність участі;
- відкритість для всіх бажаних, які зацікавлені в розвитку будівництва в сільській місцевості;
- неприбутковість діяльності;
- самофінансування діяльності;
- прозорість;
- стратегічна орієнтованість.

Четвертий етап передбачає визначення механізму розвитку інституційної інфраструктури будівництва в сільській місцевості. В межах даного етапу передбачається налагодження взаємозв'язків між окремими АРБС та державними органами влади і місцевими органами самоврядування. Вагомим є формування взаємовідносин з провідними світовими організаціями, що займаються питаннями розвитку регіонів, з метою опрацювання їх досвіду.

Так, вивчення іноземного досвіду дозволило виділити наступні механізми сприяння розвитку території [8]:

- 1) забезпечення інформацією та професійний розвиток людських ресурсів;
- 2) створення мереж обміну знаннями та технологіями;
- 3) інтеграція постачальницьких зв'язків між місцевими підприємствами;
- 4) створення інфраструктури підтримки підприємництва;
- 5) формування моделі управління територією.

Такі механізми повинні бути враховані в процесі створення і діяльності АРБС.

П'ятий та шостий етапи безпосередньо пов'язані з створенням та функціонуванням нових елементів інституційної інфраструктури розвитку будівництва. Передбачається, що контроль буде проводитися як державними та місцевими органами, а так і членами АРБС, іншими зацікавленими особами в розвитку будівництва в сільській місцевості.

Передбачається, що запропоновані АРБС не будуть структурними підрозділами державних установ і органів. Вони, як зазначалося, будуть створюватися самостійними неприбутковими об'єднаннями.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

У результаті проведених досліджень було визначено основні проблеми та обґрунтовано необхідність розвитку інституційної інфраструктури промислового і цивільного будівництва в сільській місцевості. Запропоновано основні етапи процесу розвитку інституційної інфраструктури — аналіз сучасного стану інституційного забезпечення розвитку будівництва, визначення цілей, шляхів і механізмів удосконалення існуючої інституційної інфраструктури, реалізація заходів та контроль.

Одним з шляхів розвитку інституційної інфраструктури запропоновано створення Агентств з розвитку промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості регіону, які входять до системи спеціальних інститутів. Для АРБС визначені мета, завдання, умови та принципи ефективної діяльності. Створення таких агентств дозволить у найбільшій мірі задовольнити потреби сільських громад та сільських господарюючих суб'єктів регіону (території) щодо пріоритетних напрямків і тенденцій розвитку будівництва.

Наступні дослідження передбачають розроблення механізму формування, діяльності АРБС, а також їх взаємодії з державними і місцевими органами влади, науковими, освітніми і іншими інститутами, що сприятимуть розвитку промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості.

Література:

1. Лендель М. Нові механізми регіонального розвитку в Європі [Електронний ресурс] / М. Лендель // Регіональні студії — 2001. — Випуск 1. — С. 18—28. — Режим доступу: <http://www.univ.uzhgorod.ua/static/ndi/idurr/lendel.doc>

2. Студенников І. Інституціональна інфраструктура регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і проблеми формування / І. Студенников, В. Ткаченко // Економічний часопис — XXI. — 2005. — № 9—10. — С. 36—40.

3. Гордєєв О. Концептуальні підходи до сутності інституційного механізму / О. Гордєєв // Публічне управління: теорія та практика — 2012. — № 3 (11). — С. 36—42.

4. Кифяк В.І. Сутність інституційного механізму розвитку аграрних підприємств [Електронний ресурс] / В.І. Кифяк // Сборник докладов IV Международной научно-практической конференции "Проблемы формирования новой экономики XXI века" (22—23.12.2011) — Режим доступу: http://www.confcontact.com/20111222/3_kifyak.php

5. Костирко І.Г. Досконалість інституційної інфраструктури та її оцінка: теоретичний аспект / І.Г. Костирко, С.В. Тимофіїв // Економіка АПК. — 2014. — № 2. — С. 81—86.

6. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 7.10.1990 р., № 400-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/400-12>

7. Про Концепцію державної регіональної політики: Указ президента України від 25.05.2001 р., № 341/2001 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>

8. Smith A. Reconstructing the regional economy industrial transformation and regional development in Slovakia / Smith A. — Edward Elgar Publishing, Inc., 1998, 392 p.

References:

1. Lendel, M. (2001), "New mechanisms of regional development in Europe", Regional Studies, , no. 1, available at: <http://www.univ.uzhgorod.ua/static/ndi/idurr/lendel.doc>

2. Studennikov, I. and Tkachenko, V. (2005), "The institutional infrastructure for regional development in Ukraine: current state and problems of formation", Ekonomichnyj chasopys — XXI, vol. 9—10, pp. 36—40.

3. Gordeev, O. (2012), "Conceptual approaches to the nature of the institutional mechanism", Public administration: theory and practice, vol. 3 (11), pp. 36—42.

4. Kyfiak, V.I. (2011), "The essence of the institutional mechanism of agricultural enterprises", Zbirka dopovidej IV Mezhdunarodnoj nauchno-praktycheskoj konferencii [Proceedings IV International Scientific-Practical Conference], Problemy formirovaniya novoj ekonomyky XXI veka [Problems of the new economy of the XXI century], available at: http://www.confcontact.com/20111222/3_kifyak.php

5. Kostyrko, I.H. and Tymofiyiv, S.V. (2014), "Perfection institutional infrastructure and its evaluation: a theoretical perspective", Economy APC, vol. 2, pp. 81—86.

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (1990), The Law of Ukraine "On the priority of social development of rural areas and agriculture in the national economy", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/400-12> (Accessed 7 October 1990).

7. Decree of the President of Ukraine (2001), "On the Concept of state regional policy", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/341/2001> (Accessed 25 May 2001).

8. Smith, A. (1998), Reconstructing the regional economy industrial transformation and regional development in Slovakia, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, United Kingdom.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2014 р.